

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 38379-12-24

לפני: כבוד השופט דוד מינץ
כבוד השופט יוסף אלרון
כבוד השופטת גילה כנפי-שטייניץ

העותרת: פלונית

נגד

המשיבים: 1. בית הדין השרעי לערעורים ירושלים
2. בית הדין השרעי עכו
3. פלוני

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותרת: עו"ד סוהיר זידאן

פסק-דין

השופטת גילה כנפי-שטייניץ:

העתירה שלפנינו מכוונת נגד פסק דינו של המשיב 1, בית הדין השרעי לערעורים (להלן: בית הדין לערעורים) מיום 21.5.2024, בגדרו נדחה ערעורה של העותרת על פסק דינו של המשיב 2, בית הדין השרעי בעכו (להלן: בית הדין השרעי) מיום 15.2.2024. במוקד ההליכים עומדת בקשת העותרת לבטל תניה בהסכם הגירושין אשר נחתם בינה לבין המשיב 3 (להלן: המשיב), ואושר בפסק דינו של בית הדין השרעי מיום 1.2.2023.

כבר בפתח הדברים יצוין, כי הטיעון המשפטי שהוצג בעתירה נסמך בעיקרו על פסקי דין וציטוטים מתוך פסקי דין שלא היו ולא נבראו. זאת, כתוצאה מהסתמכותה של באת כוח העותרת, כך על-פי הסבריה, על מידע שסופק לה על-ידי "אתר שהומלץ לה ע"י קולגות", מידע שהוטעתה לחשוב כי הוא אמת מבלי שווידאה את נכונותו. לאחר שהדברים הוצפו, ביקשה העותרת לתקן את העתירה כך שיוסרו אזכורי הפסיקה הברדניים, תוך שציינה כי "הטענות המשפטיות שבעתירה עומדות בעינן" ומעוגנות בפסקי דין קיימים, אשר חלקם אוזכרו בעתירה. בנסיבות אלה, ועל מנת שלא תקופח העותרת מחמת מעשיה של באת-כוחה, מצאתי לדון בעתירה לגופה. בחלקו השני של פסק דיני – אתייחס לאופן

התנהלותה של באת-כוח העותרת, על רקע התופעה ההולכת ומתרחבת של שימוש בכלי בינה מלאכותית לצורך עריכת כתבי בית-דין.

רקע עובדתי לעתירה

1. העותרת והמשיב, בני העדה המוסלמית, נישאו זה לזו בשנת 2008, ולהם שלושה ילדים קטינים. לאחר שיחסייהם של השניים עלו על שרטון, הם פנו יחדיו לעורך דין ובהתאם לעצתו ניסחו הסכם גירושין קצר, עליו בסופו של דבר חתמו (להלן: הסכם הגירושין). ביום 1.2.2023 התגרשו השניים בהסכמה; כאשר בית הדין השרעי אישר את הסכם הגירושין, לאחר שהמבקשת הצהירה בפניו כי "אני מאשרת ומצהירה כי הגעתי להסכם האמור לאחר שהבנתי את תוכנו, ובאתי על החתום עליו מרצוני החופשי ובהסכמתי המלאה, ללא כל לחץ או כפייה או אילוץ מצד גורם כלשהו". במסגרת הסכם הגירושין, הנפרש על פני עמוד בודד, הסדירו בני הזוג את מזונות הקטינים, את משמורת הקטינים ואת תשלום המוהר, כאשר בפסקה האחרונה להסכם – היא התניה שבמוקד ההליכים – נכתב כי מבוקש ליתן להסכם תוקף של פסק דין "בתנאי שכל צד יזכה את הצד השני מכל הזכויות האזרחיות והשרעיות הנובעות מהנישואין והגירושין באופן כולל ומקיף, שיש בו למנוע כל תביעה וטענה" (להלן: תניית הוויתור). יוער כי התרגום שצוטט הוא תרגומה של העותרת, כפי שצורף לעתירה. תרגום מעט שונה צורף לבקשת המשיב לדחיית תביעת העותרת שהוגשה לבית המשפט לענייני משפחה כפי שתואר להלן. עם זאת, אין חולק כי על פי נוסחו של ההסכם ויתרה העותרת על זכויותיה "האזרחיות" הנובעות מהנישואין והגירושין.

2. בחלוף כשבעה חודשים, ביום 6.9.2024, הגישה העותרת לבית המשפט לענייני משפחה בקריות תביעה נגד המשיב למתן פסק דין הצהרתי על זכויותיה בדירת מגורי בני הזוג ולאיוון המשאבים (תלה"מ 23-09-2023). במסגרת הליך זה הגיש המשיב בקשה לדחיית התביעה על הסף על יסוד הסכם הגירושין שניתן לו תוקף של פסק דין – וזאת לנוכח תניית הוויתור שלפיה ויתרה העותרת, כך לטענתו, "על כל טענה ו/או דרישה הנובעת מקשר הנישואין והגירושין שבאו אחריהם מלבד מה שהוסכם בהסכם הגירושין". יצוין, כי בהחלטתו של בית המשפט לענייני משפחה מיום 13.12.2023, נדחתה בקשת המשיב לסילוק התביעה על הסף, תוך שנקבע כי יש לברר, לאחר שמיעת הראיות, "למה הכוונה במונח 'זכויות אזרחיות'", והאם העותרת "הייתה מודעת לכך שהיא מוותרת על טענות לזכויות רכושיות".

3. לטענת העותרת, רק בעקבות בקשת המשיב לסילוק תביעתה על הסף, נודע לה לראשונה כי היא "חתמה על ויתור על כל זכויותיה שבדין האזרחי". עוד טענה כי תניית הוויתור הוכנסה להסכם לאחר שגובשו ההסכמות בין בני הזוג, ללא ידיעתה והסכמתה, וכי חתמה על ההסכם, אף שאינה יודעת קרוא וכתוב בשפה הערבית, על יסוד מצגו של המשיב כי זה משקף את הסכמותיה. בהמשך לכך, ביום 14.1.2024, הגישה העותרת תביעה לבית הדין השרעי לביטול תניית הוויתור שבהסכם הגירושין. בפסק דין שניתן ביום 15.2.2024 דחה בית הדין השרעי את התביעה – תוך שקבע כי העותרת לא הוכיחה, כנדרש בנסיבות העניין, כי חתמה על הסכם הגירושין מבלי שהבינה את תוכנו או כתוצאה מכפייה או אילוץ; כך במיוחד נוכח הצהרתה לפני בית הדין עובר לאישור ההסכם.

4. על פסק הדין האמור הגישה העותרת ערעור לבית הדין לערעורים, וביום 21.5.2024 ניתן פסק דינו – העומד במוקד העתירה דנן – הדוחה את ערעורה של העותרת. בפסק הדין נקבע תחילה, כי בניגוד לטענת העותרת, בית הדין השרעי מוסמך היה לאשר את הסכם הממון שבין בני הזוג, מכוח סעיף 2 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973 (להלן: חוק יחסי ממון). עוד קבע בית הדין לערעורים כי העותרת לא הוכיחה עילה שבדין לביטולו של ההסכם, ובין היתר לא הוכחו טענותיה כי היא אינה מכירה את השפה הערבית וכי לא הבינה את תוכנו של הסכם הגירושין. בפרט, שעה שהצהירה לפני בית הדין השרעי כי היא מבינה את תוכנו של ההסכם ונתנה הסכמתה לו. עוד נקבע כי העותרת הצהירה, בעת טקסי הגירושין, על ויתורה על זכויותיה "השרעיות והחוקיות" באופן העומד בניגוד לטענותיה. לבסוף נקבע, כי ניסיונה של העותרת לבטל את תניית הוויתור מבלי לבטל את ההסכם כולו, באופן המבקש לבטל "רק מה שלא מתיישב עם טובתה" – יש בו כדי להעיד כי ההסכם לא נכרת בניגוד לרצונה או להסכמתה. בית הדין לערעורים הוסיף וקבע כי אישור הסכם ממון על-ידי בית הדין אינו מחייב קריאת כל סעיף בהסכם והסברתו לפרטיו, וכי חובת בית הדין לוודא כי שני הצדדים מבינים את תוכנו של ההסכם וכי חתמו עליו מרצונם החופשי, וכך אכן נעשה. לפיכך, הורה על דחיית הערעור.

5. מכאן העתירה שלפנינו, בה שבה העותרת על הטענות שהעלתה לפני בתי הדין השרעיים. בתמצית, היא טוענת כי בית הדין השרעי חרג מסמכותו "באשרו ויתור על זכויות אזרחיות". עוד היא טוענת כי היא אינה יודעת קרוא וכתוב בשפה הערבית (אף שהיא דוברת את השפה), ולכן לא ידעה כי תניית הוויתור נכללת בהסכם הגירושין; כי לא ניתן לה כל הסבר על משמעות תניית הוויתור והשלכותיה; וכי סירובם של בתי הדין

השרעיים לבטל את התנייה בנסיבות אלה, פוגע בזכויותיה של העותרת ובעקרונות של צדק, באופן המצדיק התערבותו של בית משפט זה.

דיון והכרעה

6. לאחר עיון, דין העתירה להידחות על הסף, בהעדר עילת התערבות בפסקי דינם של בתי הדין השרעיים.

כידוע, בית משפט זה אינו משמש כערכאת ערעור על החלטותיהם של בתי הדין הדתיים, ובכלל זאת בתי הדין השרעיים – והתערבותו בהחלטות אלה שמורה רק למקרים חריגים וקיצוניים של חריגה מסמכות, עיוות דין או פגיעה בעיקרי הצדק הטבעי (ראו מבין רבים: בג"ץ 537/21 פלוני נ' בית הדין השרעי לערעורים בירושלים, פסקה 3 (16.2.2021); בג"ץ 965/24 פלוני נ' בית הדין השרעי לערעורים, פסקה 3 (5.2.2024)). המקרה שלפנינו אינו נמנה עם אותם מקרים חריגים המצדיקים התערבות.

7. ראשית, ובניגוד לטענת העותרת, בית הדין השרעי פעל בגדרי סמכותו עת אישר את רכיביו הממונים של הסכם הגירושין שבין בני הזוג. סעיף 2(א) לחוק יחסי ממון מסמך את בית הדין הדתי שלו סמכות השיפוט בענייני נישואין וגירושין של בני הזוג – ואין חולק כי כזהו בית הדין השרעי בעניינם של העותרת והמשיב – לאשר הסכם המסדיר יחסי ממון בין בני זוג (וראו: בג"ץ 5105/19 פלונית נ' בית הדין השרעי בעכו, פסקה 3 (19.4.2021) (להלן: עניין פלונית)). אשר לטענותיה של העותרת לפגמים שנפלו בכריתת ההסכם ובהבנתה את תניית הוויתור, המצדיקים את ביטול התנייה – טענות אלה נבחנו על-ידי בית הדין השרעי, ושוב על-ידי בית הדין השרעי לערעורים, ונדחו על-ידם. נקבע, כי העותרת לא הרימה את הנטל המוטל עליה להוכיח טענות אלה; כך במיוחד, מקום בו הצהירה בפני בית הדין השרעי, טרם אישור ההסכם, כי היא מבינה את תוכנו של ההסכם וחתמה עליו מרצונה החופשי ובהסכמתה המלאה. לא ראיתי עילה להתערב בקביעותיהם של בתי הדין השרעיים בהקשר זה, שהן קביעות עובדתיות באופיין, ושעה שאין בית משפט זה יושב כערכאת ערעור נוספת על פסקי דינם של בתי הדין הדתיים (השוו: עניין פלונית, בפסקה 4; בג"ץ 8981/12 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בתל-אביב, פסקאות 11-9 (8.1.2014)). כך גם לא נמצא טעם להתערב בקביעת בתי הדין שלפיה בנסיבות העניין עמד בית הדין השרעי בחובתו לוודא כי שני הצדדים מבינים את תוכנו של ההסכם ואת משמעותו, טרם אישורו. למותר לציין, כי אין בהכרעת בתי הדין שלפיה לא קמה עילה שבדין לביטול תניית הוויתור, כדי לפגוע בהחלטת בית המשפט לענייני משפחה

לעניין הצורך להידרש לפרשנות התנייה – נושא העתיד להתברר במסגרת תביעת העותרת.

ומכאן – לסוגיית התנהלותה של באת-כוח העותרת, כפי שתוארה בפתח הדברים.

ההשתלשלות הדיונית בעתירה

8. כפי שתואר, באת-כוח העותרת, אשר מונתה לייצוג העותרת מטעם הסיוע המשפטי, סמכה את טענותיה על לא פחות מ-36 פסקי דין, לכאורה של בית משפט זה. חלקם על דרך של הפנייה 'סתם', חלקם מלווים בציטוטים שנלקחו כביכול מפסקי הדין. כבר מעיון ראשוני בעתירה ניתן היה להתרשם כי חלק מן המובאות אין מקורן בפסקי דין של בית משפט זה. בדיקה מדוקדקת של ההפניות העלתה כי חמש מהן מפנות לפסקי הדין שכלל אינם קיימים במאגרים המשפטיים; 14 הפניות מאזכרות פסקי דין בהם אין התאמה בין מספר התיק לבין סיווג ההליך, זהות הצדדים או התוכן הנטען; כאשר לא פחות מ-24 מן ההפניות כללו ציטוט או התיימרו לסמך טענה שבינה לבין פסק הדין אין ולו קשר מקרי. כן יוער כי חלק מן הטענות והציטוטים שנכללו בעתירה היו שגויים לגופם, במובן זה שהציגו חקיקה או הלכה שאינן תואמות את הדין.

9. מטעמי זהירות, הוריתי לבאת-כוח העותרת, בהחלטתי מיום 17.12.2024, להמציא לבית המשפט את פסקי הדין המלאים אליהם הפנתה. בתשובתה, טענה באת-כוח העותרת ל"טעויות סופר" שנפלו בעתירה, אשר מקורן בתקלה טכנית ב"איזכור מספרי פסקי הדין", תוך שביקשה להתיר לה לתקן את העתירה באופן שאזכורי הפסיקה השגויים יוחלפו ב"איזכורי [ה]פסיקה הנכונים". משנתבקשה בהחלטה נוספת, להגיש את פסקי הדין "הנכונים", ובפרט את אלה שצוטטו בעתירה, הודתה לבסוף כי אין מדובר ב'טעות טכנית' גרידא באזכורי פסקי הדין, וכי מקור טעותה הוא "בהסתמכה על אותם אזכורים שסופקו לה ע"י אתר שהומלץ לה ע"י קולגות שסמכה על עצתם", ושאת נכונותם לא טרחה לוודא. לטענתה, אותה 'טעות' אשר התגלתה לה רק בעקבות החלטות בית המשפט, נעשתה בתום לב, ולא היה בה כל ניסיון להטעות את בית המשפט. כן צירפה באת-כוח העותרת פסיקה חלופית שנועדה לבסס את הנטען בעתירה חלף ההפניות השגויות.

הגם שבאת-כוח העותרת לא ציינה מהו אותו 'אתר' עלום עליו נסמכה בעיניים עצומות – ההפניות לפסקי דין שאינם קיימים; אזכורים נעדרי התאמה פנימית; וציטוטים שלא היו ולא נבראו, מלמדים בסבירות גבוהה שנעשה על-ידי באת כוח העותרת שימוש באתר מבוסס בינה מלאכותית. לנוכח הדמיון הרב בין מקרה זה לבין מקרים דומים מהעת האחרונה, כפי שאפרט בהמשך, אתייחס להלן לתופעה ההולכת ומתרחבת של שימוש בכלי בינה מלאכותית לצורך עריכת כתבי בית-דין.

בינה מלאכותית בהיכלי המשפט

10. בשנים האחרונות הפציעה טכנולוגיה חדשה בתחום הבינה המלאכותית – בינה מלאכותית יוצרת (Generative Artificial Intelligence). בכוחם של כלים מבוססי בינה מלאכותית יוצרת, ובפרט כלים מבוססי מודלי שפה גדולים (Large Language Model), ליצור תכנים חדשים אשר נדמים כתוצרי חשיבה ויצירה של בני אנוש (להרחבה ראו: אביגדור גל "בינה מלאכותית: העדשה הטכנולוגית" משפט חברה ותרבות ח (ניבה אלקין-קורן ומעיין פרל עורכות, צפוי להתפרסם ב-2025)). באופן טבעי, גם על העולם המשפטי לא פסחו החידושים הטכנולוגיים, והשימוש במערכות בינה מלאכותית הופך נפוץ יותר ויותר. הגם שטכנולוגיה זו עודנה בחיתוליה, ניכר כי טמון בה פוטנציאל רב לייעול וטיוב של מגוון משימות בתחום המשפטי. כבר כיום, בתי משפט בעולם עושים בבינה מלאכותית שימושים שונים למשימות משפטיות או ניהוליות, שבוצעו בעבר בידי בני אנוש. כך למשל, במספר מדינות בארה"ב נעשה שימוש במערכות מבוססות בינה מלאכותית לגיבוש הערכת מסוכנות של נאשמים (וראו: *State v. Loomis*, 881 N.W.2d (Wis. 2016) 749, 752-754 (להלן: עניין *Loomis*); Julia Dressel & Hany Farid, *The Accuracy, Fairness, and Limits of Predicting Recidivism*, 4 SCI. ADVANCES (2018) 749, 752-754 (להלן: עניין *Loomis*); *Accurancy, Fairness, and Limits of Predicting Recidivism*, 4 SCI. ADVANCES (2018) 749, 752-754 (להלן: עניין *Loomis*)). אף במדינות אחרות, יישומים מבוססי בינה מלאכותית מסייעים בניהול תיקי בית המשפט, תוך תעדוף תיקים דחופים או כריכת תיקים קשורים לצורך טיפול משותף (FELICITY BELL ET AL., *THE AUSTL. INST. OF JUD. ADMIN., AI DECISION-MAKING AND THE COURTS* 35-36 (2022) (להלן: BELL); ולסקירה מקיפה על השימושים האפשריים בבינה מלאכותית במערכת המשפט ראו שם, בעמ' 19-42).

אף עורכי דין נעזרים בכלים אלו למטרות שונות. בין היתר, בינה מלאכותית מסייעת בניסוח הסכמים ובמיפוי טעויות וסיכונים הגלומים בהם (עידו בר-גיל "Legal

Legal Operations ו-Tech בארץ ובעולם – מורה נבוכים" טכנולוגיות מתפרצות: אתגרים
 בדין הישראלי 557, 574 (ליאור זמר, דב גרינבאום ואביב גאון עורכים 2022); היא
 משולבת בהליכי גילוי מסמכים (BELL, בעמ' 21-19); כך, בפרט, משמשות מערכות בינה
 מלאכותית לעריכת כתבי בית-דין, כשבכוון להעשיר את הרקע לכתבי הטענות, לספק
 תובנות נוספות, לשפר ולטייב ניסוחים ולהצביע על קשיים וכשלים בטיעון המשפטי.
 עוד בכוחה של הבינה המלאכותית להנגיש את הדין עבור מי שאינם משפטנים (Task
 FORCE ON A.I., N.Y. STATE BAR ASS'N, REPORT AND RECOMMENDATIONS OF THE
 N.Y. STATE BAR (להלן: NEW YORK STATE BAR ASSOCIATION 44-46 (2024) (REPORT)).

על הפוטנציאל העצום שיש בכלי זה לסייע למערכת המשפט, עמד נשיא בית
 המשפט העליון של ארצות הברית, ג'ון רוברטס (John G. Roberts), שהקדיש את דבריו
 לסיכום שנת 2023 של מערכת המשפט הפדרלית, לעתיד הבינה המלאכותית במערכת
 המשפט. רוברטס התייחס לפוטנציאל הטמון בכלי הבינה המלאכותית לסייע למתדיינים,
 לעורכי הדין ולשופטים בחיפוש אחר פתרונות צודקים, מהירים וזולים – זאת מבלי
 לפגוע בזכויות משפטיות וחוקתיות, ובפרט בזכות להליך הוגן. כן העריך כי עבודתם של
 שופטים ועורכי דין עתידה להשתנות באופן משמעותי בעקבות שילובה של טכנולוגיית
 בינה מלאכותית במערכת המשפט, תוך שהוסיף, בנימה צינית, כי הוא צופה ששופטים
 אנושיים יישארו בתפקידם עוד זמן מה (Supreme Court of the US, 2023 Chief Justice's Year-End Reports on the Federal Judiciary 1-7 (2023)).

11. ואכן, את התועלות הפוטנציאליות העצומות הטמונות בכלי הבינה המלאכותית
 להתפתחות האנושית, ניתן רק לשער. אך ככל טכנולוגיה – גם בזו קיימים חסרונות
 וסיכונים, מהם כאלה המציבים אתגרים חדשים לעולם המשפט. אחד מאתגרים אלה הוא
 החשש לזליגת מידע שהוזן לתוך מערכת בינה מלאכותית. כך לדוגמה, ועדת האתיקה
 הארצית של לשכת עורכי הדין פרסמה גילוי דעת בו עמדה על הסיכונים האתיים הכרוכים
 בשימוש בכלי בינה מלאכותית. בגילוי הדעת עמדה על כך שהזנת נתוני לקוח אל מערכת
 בינה מלאכותית – ואפילו תוך השמטת פרטים מזהים – עלולה להוביל לזליגת מידע
 אישי ולפגיעה בפרטיותו של הלקוח, באופן העשוי לעלות כדי הפרת חובת הסודיות בה
 חייב עורך הדין (ראו לעניין זה את החלטה את/60/24 של ועדת האתיקה הארצית "גילוי
 דעת מקדים בעניין שימוש בבינה מלאכותית (AI) בעבודת עורכי הדין" לשכת עורכי הדין
 בישראל 4 (7.5.2024) (להלן: גילוי דעת ועדת האתיקה הארצית); ראו גם: מסמך מדיניות
 ורגולציה בתחום הבינה המלאכותית, בעמ' 79-80).

אתגר אחר, שכבר התעורר לא אחת בערכאות הדיוניות, נוגע לשאלת קבילותן של ראיות שנוצרו על-ידי מערכת בינה מלאכותית, לנוכח הקושי לבסס את מהימנותן, וחוסר היכולת להעמיד את יוצריהן לחקירה נגדית (ראו לעניין זה את ת"א (מחוזי חי') 34682-07-22 סונדרס-כונס נכסים נ' ברוך (13.11.2024), בו קיבל בית המשפט בקשה להוציא ממסכת הראיות חוות דעת שנוצרה על-ידי מערכת בינה מלאכותית; ואת ת"א 41416-12-23 (שלום חי') ל' ח' ס' נ' כלל חברה לביטוח בע"מ (9.12.2024), בו הורה בית המשפט למומחה שמונה מטעמו להתעלם ממסמך "ניתוח תיעוד רפואי" שנוצר על-ידי מערכת בינה מלאכותית). הקושי המרכזי בהקשר זה הוא לחשיפת המערכת השיפוטית למניפולציות אפשריות בתוכן המידע המובא לפניה. דוגמה קיצונית לכך היא ייצור 'ראיות' באמצעות טכנולוגית ה'דיפ-פייק' (Deepfake) – טכנולוגיה מבוססת בינה מלאכותית באמצעותה ניתן ליצור קבצי שמע, תמונות או סרטונים הנחזים כאמיניים, של אירועים שלא היו ולא נבראו. בתי משפט ברחבי העולם כבר נדרשים להתמודד עם כמות גוברת של ראיות שמתברר שנוצרו באמצעות טכנולוגיות אלה; ומנגד – עם טענות לזיוף הנטענות נגד ראיות אותנטיות (להרחבה, ראו: Rebecca A. Delfino, *Deepfakes on Trial: A Call to Expand the Trial Judge's Gatekeeping Role to Protect Legal Proceedings from Technological Fakery*, 74 HASTINGS L.J. 293, 305-306 (2023)). לצד זאת, יש המצביעים על אפשרות המעבר מהחלטות שיפוטיות אנושיות להחלטות מבוססות בינה מלאכותית, ככזו הטומנת בחובה סיכון גובר להטיות, לאפליה ולפגיעה בזכות להליך הוגן; ואף טוענים לקיומה של 'זכות להחלטה אנושית' (לדיון מקיף בנושא, ראו: Aziz (2020) 106 VA. L. REV. 611, *A Right to a Human Decision*). אלו רק מקצת מן האתגרים שמציבה הבינה המלאכותית לעולם המשפט.

12. אתגר נוסף, שדומה שהוא הרלוונטי לענייננו, משתקף מן התופעה המכונה הזיות הבינה המלאכותית (AI hallucinations). כינוי זה מתאר, בהשאלה מן הפסיכולוגיה, תופעה בה מערכת בינה מלאכותית 'הוזה'; דהיינו, יוצרת תוכן המכיל מידע כוזב או מטעה המוצג כעובדה (להרחבה על תופעה זו, ראו: Sebastian Farquhar et al. *Detecting Hallucinations in Large Language Models Using Semantic Entropy* 630 NATURE 625, 625 (2024); להרחבה על הזיות של כלי בינה מלאכותית במענה לשאלות משפטיות, ראו: Matthew Dahl et al., *Large Legal Fictions: Profiling Legal Hallucinations in Large Language Models* 16 J. LEGAL ANALYSIS 64 (2024)). הקושי מתחדד בשל העובדה שמעיון בטקסט עצמו – קשה לדעת האם אכן מדובר בתוכן פיקטיבי, ואף מומחים בתחומם עשויים להתקשות בזיהויו (ראו למשל: Holly Else, *Abstracts Written by*

המידע עליו נסמך האלגוריתם עשוי להיות מטעה, לא עדכני ואף מוטעה במכוון (וראו: גילוי דעת ועדת האתיקה הארצית, בעמ' 4; N.Y. STATE BAR REPORT, בעמ' 20-21). תוצרים אלה נחזים להיות כה ענייניים והגיוניים, עד כי יש המסתמכים עליהם מבלי לוודא את נכונותם.

13. כך נעשה בעניין שלפנינו. על פי הודאת באת-כוח העותרת עצמה, היא נסמכה על "אותם אזכורים וציטוטים, עפ"י מידע שסופק לה ע"י אותו אתר שהומלץ לה עליו ע"י קולגות מבלי לוודא את נכונותם", כאשר ההפניות שקיבלה, והמובאות שהותאמו לה – לא היו ולא נבראו; והם אינם אלא חזיון תעתועים. דומה שפלט "ההזיה" שקיבלה נחזה בעיניה כה אמין, עד כי לא טרחה לבדוק את אמיתות תוכנו. כאן המקום לציין, כי אין זה המקרה הראשון בו הוגשו לבתי משפט כתבי בית-דין הכוללים אסמכתאות משפטיות בדויות מעשה הזיות בינה מלאכותית. כך קרה בעבר הקרוב, הן במחוזותינו (ראו: ת"א (שלום נוף הגליל-נצרת) 6701-04-22 אדר בעמקים נכסים בע"מ נ' קפלן (13.8.2024); רער"צ (שלום י-ם) 46608-07-24 חמדאן נ' המוסד לביטוח לאומי (10.12.2024)), הן בארצות הים (ראו, למשל: *Mata v. Avianca, Inc.*, 678 F. Supp.3d 443 (S.D.N.Y. 2023) (להלן: עניין *Mata*); *Ex Parte Lee*, 673 S.W.3d 755 (Tex. App. Waco 2023); *Park v. Kim*, 91 F.4th 610 (2d Cir. 2024)).

כפי שתואר, הישנותם של מקרים אלה הביאה את ועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין לפרסם גילוי דעת בנושא, בהתייחס לחובות האתיות של עורך הדין בשימוש בכלי בינה מלאכותית בעבודתו (גילוי דעת ועדת האתיקה הארצית); ואף הביאה לפרסומה של אזהרה בעמוד הבית של אחד מאתרי המאגרים המשפטיים, הקוראת לעורכי דין לבדוק היטב תוצרי תוכנות בינה מלאכותית המשמשות לכתיבת כתבי בית-דין, בטרם יוגשו לבית המשפט.

על רקע זה, ובשל תכיפותם ההולכת ומתרחבת של מקרים מעין זה שלפנינו, ראיתי לעמוד על החומרה היתרה הטמונה בהגשת כתב בית-דין שלא נבחן עד תום, ועל הפרתה את החובות השונות בהן חייב עורך הדין.

חובותיו של עורך הדין

14. כתבי הטענות של הצדדים הם אבני היסוד של ההליך המשפטי, כך בפרט בהליך האדברסרי. בראש ובראשונה, כתבי הטענות מהווים את 'יריית הפתיחה' של ההליך, הם מתווים את מסלול ההתדיינות, וככלל גם את קו הסיום להליך – משהם משרטטים את גבולות הגזרה להכרעה השיפוטית, כשלא בנקל יסטה מהם בית המשפט (ע"א 536/89 פז חברת נפט בע"מ נ' לויטין, פ"ד מו(3) 617, 623-626 (1992); רע"א 9123/05 אדמוב פרוייקטים (89) בע"מ נ' סיטי סטייט מקבוצת אלפו בע"מ, פסקה 12 (25.10.2007)). חשיבותם נובעת מכך שהם נועדו "לשמש מסגרת הגודרת את חזית המחלוקת בין הצדדים, וזאת בין היתר על מנת לקדם עקרונות של יעילות הדיון, ולאפשר לנתבע להתגונן כראוי אל מול טענות יריבו" (ע"א 8023/16 אור נ' ג'נאח, פסקה 8 (20.8.2019)). מחשיבותם של כתבי הטענות, וכלל כתבי בית הדין, להליך כולו, נגזרת החובה להגישם כשהם מדויקים, אמינים וערוכים כהלכה; באופן שהולם את חובת בעלי הדין ובאי-כוחם "לסייע לבית המשפט בקיום המוטל עליו לפי תקנות אלה [...] תוך שהם מסייעים במימוש התכלית הדיונית, ובכלל זה העמדת הפלוגתות האמיתיות שבמחלוקת בין בעלי הדין, מיקודן, בירורן והכרעה בהן" (תקנה 3(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: התקנות)).

15. עורך דין המגיש כתב בית-דין שתוכנו בדוי, תוך שהוא נסמך על אסמכתאות שאינן קיימות, מועל בחובותיו, כלפי בעל הדין אותו הוא מייצג; כלפי בית המשפט; כלפי הצד שכנגד; וכלפי מקצוע עריכת הדין. אמנם, לא אחת חובותיו האתיות השונות של עורך הדין מצויות במתח זו עם זו, ולעיתים אף מתוארות כ'נאמנויות צולבות' (לימור זר-גוטמן "חובת עורך-הדין שלא להטעות את בית-המשפט" עיוני משפט כד 413, 414 (2000) (להלן: זר-גוטמן)), באופן היכול לעורר תהייה כיצד לגשר בין נאמנות אחת לאחרת (ראו, לדוגמה: בש"פ 196/97 מרטינו נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(5) 591 (1997)). אלא שאין זה המצב במקרה שלפנינו. בהגישו כתב טענות ובו טענות משפטיות בדויות, חוטא עורך הדין לכל חובותיו גם יחד.

16. ראש ותחילה – הוא מפר את חובותיו ללקוחו, המשליך את יהבו על מקצועיותו ועל אמינותו של בא-כוחו. החובה כלפי הלקוח מעוגנת בהוראת סעיף 54 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 (להלן: חוק לשכת עורכי הדין), ולפיה: "במילוי תפקידיו יפעל עורך דין לטובת שולחו בנאמנות ובמסירות"; וכן בכלל 2 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986 (להלן: כללי האתיקה) אשר מורה כי: "עורך דין ייצג את לקוחו בנאמנות, במסירות, ללא מורא, תוך שמירה על הגינות, על כבוד המקצוע ועל יחס כבוד לבית המשפט". בהגישו כתב טענות בדוי, עורך הדין חוטא לחובתו לייצג את לקוחו במסירות, הוא פוגם באמונו, ואף שולל ממנו את ההזדמנות לשטוח טענותיו על בסיס

טיעון משפטי שריר וקיים. כבר לפני שנות דור, ועוד בטרם עוגנה חובה זו בסעיף 54 לחוק לשכת עורכי הדין, עמד בית משפט זה בהרחבה על חשיבותה:

"היחס שבין עורך-דין ללקוחו מיוסד על אמון בלי מצרים. הלקוח הוא לרוב הדיוט בענייני המקצוע, והוא סומך על עורך-הדין כי יילחם לו באמונה וכי יגן על זכויותיו במיטב כשרונו ויכלתו. חובתו של עורך-הדין היא, איפוא, לשרת את לקוחו בנאמנות ומסירות. הנאמנות ללקוח היא הדיברה הראשונה מן הדיברות שניתנו לעורכי הדין [...] נאמנות זו היא רוח אפיו של המקצוע, היסוד עליו הוא בנוי. טול את מידת הנאמנות אשר הלקוח רוחש לפרקליטו ונטלת את נשמתו של המקצוע" (עמ"מ 9/55 עו"ד פלוני נ' יו"ר וחברי המועצה המשפטית, פ"ד י 1720, 1730 (1956). עוד לעניין זה, ראו: על"ע 9013/05 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב נ' עו"ד יורם, פסקה יא (3.9.2006); ע"א 3640/22 עו"ד כהן נ' בוכמן, פסקאות 38-39 (1.9.2024)).

17. חובת הנאמנות של עורך הדין ללקוח היא אמנם 'הדיבר הראשון', אך כאמור, אין היא חובה יחידה. לצידה שוכנת חובתו של עורך הדין כלפי בית המשפט (ע"א 6185/00 עו"ד חנא נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(1) 366, 380-381 (2001) (להלן: עניין חנא)). חובה זו מוצאת ביטוי מפורש בסיפא של סעיף 54 לחוק לשכת עורכי הדין, שהוזכר לעיל, לפיה "במילוי תפקידו יפעל עורך דין לטובת שולחו בנאמנות ובמסירות, ויעזור לבית המשפט לעשות משפט" (ההדגשה הוספה). חובותיו של עורך הדין לבית המשפט נובעות מן התפיסה שעורך הדין הוא 'נאמן בית המשפט' (officer of the court), ועל יסודה נקבע כי "הצהרה עובדתית הנמסרת לבית-המשפט מפי עורך-דין [...] מתקבלת, בדרך-כלל, כאמת בדוקה ומוסמכת. ביסוד האמון שבית-המשפט רוחש להצהרות פרקליטים ניצבת ההנחה שעורך-דין העושה את מלאכתו נאמנה אינו מצהיר על עובדה אלא לאחר שבדק ונוכח באמיתותה" (על"ע 4095/99 קובלר נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי-הדין, פ"ד נה(4) 11, 17 (2001) (להלן: עניין קובלר); עוד לעניין זה, ראו: על"ע 17/84 אורון נ' פרקליטות המדינה, פ"ד לט(1) 825, 831-832 (1985) (להלן: עניין אורון)). אמון זה שרוחש בית המשפט לעורך הדין מטיל על האחרון חובה "להעמיק חקור בדין ובעובדות ולהשתית כל טעונו על יסודות אמת" ((חיים ה' כהן "FIAT IUSTITIA" הפרקליט לז 47, 49 (1987) (להלן: כהן)).

ואכן, מחובתו הכללית של עורך הדין לסייע לבית המשפט לעשות משפט נגזרת חובתו שלא להטעותו. חובה זו אף עוגנה בכלל 34(א) לכללי האתיקה שכותרתו "איסור הטעיה", המורה כי "לא יעלה עורך דין, בין בעל פה ובין בכתב, טענה עובדתית או משפטית

ביודעו שאינה נכונה". החובה שלא להטעות את בית המשפט נועדה לאפשר הגעה לחקר האמת, לשמור על טוהר ההליך השיפוטי, להבטיח הליך הוגן ויעיל, ולשמור על כבוד המקצוע – ערכים הנחוצים לשם תפקודה התקין של מערכת המשפט (וראו: בר"ש 9951/16 ע"ד גרין נ' לשכת עורכי הדין - מחוז תל אביב, פסקה יז (26.2.2017) (להלן: עניין גרין); זר-גוטמן, בעמ' 419). סיכון ממשי נשקף לערכים אלה עת נטענות בפני בית המשפט טענות כוזבות. קריעת רקמת האמון שבין בית המשפט לעורך הדין עלולה לפגוע, לא רק בשאיפה להגיע לחקר האמת אלא גם לפגוע פגיעה אנושה ביעילות הדיון. ללא אמון זה, יידרש בית המשפט, כמו גם הצד שכנגד, לוודא כל טענה ועובדה, באופן שישיט עלויות מופרזות הן על הצדדים להליך, הן על הציבור. העלאת טענות כוזבות היא, אם כן, מופע חריג בחומרתו, המכרסם ביסודותיו של האמון הנתון לעורך הדין – אמון שקיומו חיוני לפעילותה התקינה של מערכת המשפט.

18. כפי שכבר הוזכר, אדוות הפגיעה של הגשת כתב בית-דין המבוסס על טענות כוזבות הן רחבות, ומגיעות אף לצד שכנגד – הנאלץ להשקיע משאבים בחשיפתה של אותה הטעיה (עניין *Mata*, בעמ' 448-449; זר-גוטמן, בעמ' 419). חמור מכך, העלאת טענה שאין יסודותיה אמת פוגעת בזכותו של הצד שכנגד למשפט הוגן: "בה במידה שעורך-דין מעוניין בכך שיריבו לא יצליח לנצחו בדרכי 'עצמה' שאין להן ולצדק ולא כלום, בה במידה חייב הוא עצמו להקפיד על שלא יילחם מלחמתו אלא בנשק טהור, באמת וביושר" (כהן, בעמ' 50). דרישה זו עולה בקנה אחד עם חובת תום הלב הדיונית שקנתה לה שביתה בענפי המשפט האזרחי; ואשר משמיעה חובה להצגת מצגים עובדתיים ומשפטיים מהימנים, בין היתר מקום בו יש לדברים השלכה על הצד שכנגד (בש"א 2236/06 חממי נ' אוחיון, פסקה 10 והאסמכתאות שם (5.6.2006)). הגשת כתב בית-דין המבוסס על טענות כוזבות עלולה לגרום נזק לכבוד מהם נהנה מקצוע עריכת הדין, עד כדי הפרת חובתו של עורך הדין לשמור על כבוד המקצוע (סעיף 53 לחוק לשכת עורכי הדין; כלל 2 לכללי האתיקה), ואף לפגוע באמון הציבור במערכת המשפט (עניין *Mata*, בעמ' 448-449).

הכלים העומדים לרשות בית המשפט

19. משהוגש כתב טענות מטעה לבית המשפט, כזה הכולל אסמכתאות משפטיות שלא היו ולא נבראו – מה כלים לו לבית המשפט לטיפול במצבים אלו? בפסיקה צוין לא פעם כי "המשפט מדדה בעצלותיים אחר חידושי העולם, וכי החקיקה אינה מדביקה את קצב התקדמות המדע וישומיו" (ע"מ 3782/12 מפקד מחוז תל אביב-יפו במשטרת ישראל

נ' איגוד האינטרנט הישראלי, פ"ד סו(2) 159, 180 (2013); וראו בדומה: בג"ץ 5870/14 חשבים ה.פ.ס. מידע עסקי בע"מ נ' הנהלת בתי המשפט, פסקה יד (12.11.2015). אכן, הטכנולוגיות המתפרצות מציבות אתגר ממשי לפתחם של בתי המשפט, הנדרשים לעיתים לפרש כללים משפטיים קיימים ולהתאימם למציאות הטכנולוגית המשתנה, משל היו נוסכים יין חדש לקנקנים ישנים, ולעיתים נזקקים הם ל"קנקנים משפטיים חדשים" (ע"א The Football Association Premier League Limited 9183/09 נ' פלוני, פ"ד סה(3) 521, 583 (2012)). ברם, דומני כי בעניין הטעיית בית המשפט עומדות רגלינו על קרקע איתנה ואין אנו נדרשים לכלים חדשים; בארגז הכלים של בית המשפט מצויים כלים המאפשרים התמודדות עם מקרה דוגמת זה המונח לפתחנו.

20. ראשית, ביכולתו של בית המשפט לסלק על הסף הליך המבוסס על כתב טענות מטעה, או כזה המכיל טענות ואסמכתאות בדויות, שהוגש לפתחו. הלכה מושרשת בשיטתנו היא, כי על המתדפק על דלתות בית משפט זה בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק, לבוא בידיים נקיות ולהציג עניינו בצורה תמדת לב תוך גילוי מלא של כל העובדות הרלוונטיות לעתירתו (בג"ץ 29/52 מנזר סנט וינסט דה פאול נ' מועצת עיריית ת"א-יפו, פ"ד ו 670, 674 (1952) (להלן: עניין מנזר סנט וינסט); בג"ץ 7509/18 אוויסון ישראל בע"מ נ' משרד החוץ, פסקאות 35-36 והאסמכתאות שם (22.12.2020)). בית משפט זה לא יושיט סעד לטוען בפניו טענות כוזבות, ואפשר כי עתירתו תידחה על הסף בלא שטענותיו תידונה לגופן. כך הוא הדין, בין היתר, בעתירות מנהליות (ראו, לדוגמה: ע"מ 9562/10 שפיגל נ' החברה לשירותי איכות הסביבה בע"מ, פסקה 21 (2.4.2012)); בבקשות לסעדים מן היושר, דוגמת סעדים זמניים (ראו, לדוגמה: ע"א 121/65 נחמד נ' ביג'יו, פ"ד יט 578, 581-582 (1965) (להלן: עניין נחמד); רע"א 8567-08-24 קבוצת חנן מור השקעות 2006 בע"מ נ' יוחננוף, פסקה 24 (5.12.2024)); בבקשות לסעדים הניתנים במעמד צד אחד (ראו, לדוגמה: ע"א 837/87 הוידה נ' הינדי, פ"ד מד(4) 545, 553-555 (1990)); ובהליכי פשיטת רגל וחדלות פירעון (ראו, לדוגמה: ע"א 4401/21 אמיתי נ' קרויז, פסקאות 37-34 (15.11.2023)). בהתאם לכלל זה, "עלולים התנהגות בלתי הוגנת מצד המבקש, או נסיון להטעות את בית-המשפט, להביא לדחיית הבקשה על הסף" (עניין נחמד, בעמ' 581).

21. עילת סף נוספת העומדת לרשות בית משפט זה היא סילוק על הסף בשל היעדר תשתית משפטית מספקת. תקנה 2 לתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, התשמ"ד-1984 מורה כי על העותר לפרט לא רק טענות שבעובדה אלא גם נימוקים שבחוק המבססים את עתירתו (וראו בדומה לעניין עתירות מינהליות: תקנה 5(ב)(5) לתקנות בתי משפט לענינים מינהליים (סדרי דין), התשס"א-2000). בהתאם, וכפי שנפסק

בעבר, על עותר הפונה לבית המשפט הגבוה לצדק להציג טיעון משפטי מפורט ומבוסס די צורכו, וככל שלא עשה כן – ניתן לדחות את עתירתו (ראו, מיני רבים: בג"ץ 6644/22 אור ירוק מרכז נהיגה בע"מ נ' רשות הפיתוח, פסקה 11 (30.11.2022)). ואם כך ההלכה מקום בו נטענות טענות משפטיות בעלמא, קל וחומר במקום בו נטענות טענות כוזבות.

22. אף בהליכים אזרחיים רשאי בית המשפט, במקרים המתאימים, למחוק כתב תביעה המבוסס על טיעון משפטי בדוי. תקנה 41(א) לתקנות מקנה סמכות לבית המשפט להורות על מחיקת כתב תביעה בכל עת, על יסוד נימוקים שונים, וביניהם הימנעות מקיום הוראה מהוראות התקנות, או בשל "כל נימוק אחר שלפיו הוא סבור שראוי ונכון למחוק את התביעה" (תקנות 41(א)(3-4) לתקנות). עוד באפשרותו של בית המשפט האזרחי, אם סבר שבעל דין עשה שימוש לרעה בהליכי משפט, למחוק את כתב טענותיו מטעם זה בלבד (תקנה 42 לתקנות). יוזכר בהקשר זה, כי תקנה 4 לתקנות שכותרתה "שימוש לרעה בהליך השיפוטי", אוסרת על בעל דין או בא כוחו לעשות שימוש לרעה בהליכי משפט, "ובכלל זאת פעולה בהליך שמטרתה או תוצאתה לשבשו" (ההדגשה הוספה).

23. כלי נוסף הנתון בידו של בית המשפט הוא הטלת הוצאות אישיות על עורך הדין שהגיש כתב טענות בדוי. סמכות זו – של הטלת הוצאות אישיות על עורך דין – הוכרה בפסיקה זה מכבר בכל סוגי ההליכים (עניין חנא, בעמ' 377-378; בע"מ 3778/12 ע"ד גלפנבוים נ' מדינת ישראל, פסקאות 11-13 (29.9.2014) (להלן: עניין גלפנבוים); ע"א 6681/21 קילקר נ' נועם, פסקאות 41-42 (12.7.2023) (להלן: עניין קילקר)). בהליכים אזרחיים, אף זכתה סמכות זו לעיגון מפורש בתקנה 151(ג) לתקנות מקום בו עשה עורך הדין "שימוש לרעה בהליכי משפט או לא מילא אחר תקנות אלה", אולם, כאמור, נעשה בה שימוש גם בהליכים נוספים (ראו, לדוגמה: עניין מנזר סנט וינסט, בעמ' 675-676; עע"מ 2294/12 וגנר נ' מדינת ישראל (11.9.2013); ע"א 4845/95 ניר נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(2) 639 (1995) (להלן: עניין ניר)).

בהתאם להלכה הפסוקה, חיובו של עורך דין בהוצאות ייעשה בזהירות ובנסיבות מיוחדות (עניין חנא, בעמ' 379; עניין גלפנבוים, בפסקה 21; עניין קילקר, בפסקה 43). עוד נקבע כי על בית המשפט מוטלת החובה להתרות בפני עורך הדין, מבעוד מועד, כי ככוונתו לחוב אותו אישית בהוצאות; ולאפשר לו להשמיע את דברו בנושא (עניין חנא, בעמ' 374-375; עניין גלפנבוים, בפסקה 21; עניין קילקר, בפסקה 44). זאת, לנוכח ההיבט העונשי המתלווה לצעד זה, ומן הטעם שבמהלך הדברים הרגיל, כל מעייניו של עורך דין נתונים למרשהו, ואין הוא עסוק בהגנתו-שלו, עד ש"נותר אגפו האישי חשוף

ובאין הגנה" (עניין חנא, בעמ' 374-375). לאורך השנים מנה בית משפט זה מקרים שונים בהם ראוי ונכון להשית הוצאות אישיות על עורך הדין. כך, במקרה שהתנהלות עורך הדין חורגת במידה ניכרת מחובותיו לסייע לבית המשפט לנהל את המשפט באופן יעיל והוגן; מקום בו נגרמו לבית המשפט או לצד שכנגד הוצאות יתרות אך בשל התנהלות עורך הדין; וכאשר התנהלות עורך הדין נועדה לגרום, או גרמה בפועל, להכשלת ההליך השיפוטי, או שהסבה נזק לעבודת בית המשפט (עניין ניר, בעמ' 647; עניין חנא, בעמ' 380; עניין גלפנבוים, בפסקה 21; עניין קילקר, בפסקה 43). נהיר, אם כן, כי הטעיית בית המשפט נמנית עם אותן נסיבות מיוחדות, משהיא עלולה להכשיל את ההליך השיפוטי ולהביא את בית המשפט לכדי הכרעה שגויה; ולמצער, כמו בענייננו, היא מצריכה את בית המשפט להשקיע תשומות מיותרות רק בשל אופן התנהלותו של עורך הדין. לא בכדי השיתו בית המשפט במקרים דומים של הטעיית בית המשפט, הוצאות אישיות על עורכי דין (ראו, לדוגמה: בג"ץ 308/52 קדרי נ' המפקח הכללי של משטרת ישראל, פ"ד ז 560 (1953); ע"א 7665/07 עו"ד רוזנצוויג נ' רהיטי צרעה בע"מ (25.3.2009); עניין גלפנבוים).

הטעם המצדיק לשקול חיובו של עורך דין, במובחן מחיוב לקוחו, בהוצאות אישיות במקרה כמו זה המונח לפתחנו, הוא החטא הכפול – הן כלפי בית המשפט, הן כלפי הלקוח עצמו. בהגשת כתב טענות פרי הזיית בינה מלאכותית, מבלי לוודא את אמיתות הטענות הכלולות בו, נפגע בראש ובראשונה האינטרס של הלקוח. על כן, הגם שהכלל הרגיל הוא כי בעל הדין – ולא עורך הדין – הוא הנושא בהוצאות ההליך (עניין חנא, בעמ' 380), במקרים מסוג זה, השתת הוצאות על הלקוח תהא בבחינת תשלום כפל: לא זו בלבד שנמנע ממנו ייצוג משפטי ראוי והולם, אלא שהוא אף יידרש לשאת במחיר התנהלותו הפגומה של בא-כוחו. דומה אפוא כי מקרים מעין העתירה דנן, בהם התרשל עורך הדין בהגשת כתב בית-דין בדוי, הולמים במיוחד שימוש בכלי של הוצאות אישיות (והשוו: ע"א 357/64 רקביץ נ' פקיד השומה גוש דן, פ"ד יח(4) 729, 738 (1964); עניין גלפנבוים, בפסקה 13)).

24. ולסיום יוער, כי הפרת חובתו של עורך דין שלא להטעות את בית המשפט עלולה לעלות כדי עבירת משמעת בהתאם להגדרתה בסעיף 61 לחוק לשכת עורכי הדין (ראו, לדוגמה: על"ע 3227/02 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' רוכברג, פסקה 9 (23.1.2003) (להלן: עניין רוכברג)). זאת, מבלי למצות, בין בשל הפרת איסור ההטעיה הקבוע בכלל 34 לכללי האתיקה (עניין גרין, בפסקה יז; עניין רוכברג); ובין בשל הפרת החובה לשמור על כבוד המקצוע (סעיף 53 לחוק לשכת עורכי הדין וכלל 2

לכללי האתיקה; ראו עניין קובלר, בעמ' 16-17; עניין אורון; וראו גם את הוראות סעיף 54 ו-61(3) לחוק לשכת עורכי הדין).

25. לסיכום הדברים, בארגז הכלים השיפוטי מצויים כלים משפטיים ההולמים התמודדות עם כתב בית-דין מטעה. אציין כי במקרה דנן, משמדובר במקרה ראשון מסוגו שהובא לפתחו של בית משפט זה, והרבה לפני משורת הדין, לא מצאתי לעשות שימוש באיזה מבין כלים אלה. ואולם, מן הראוי כי במקרים עתידיים דומים, ובתנאים ההולמים זאת, יעשו בתי משפט שימוש בסמכויות הנתונות להם בכדי לשמור על טוהר ההליך המשפטי ותקינותו. אין זו זכות אלא חובה.

26. ולפני סיום יובהר – אין בחומרת המעשה שלפנינו, ובחששות שהוא מעורר, כדי להעיב על שימושים ראויים שניתן לעשות בכלי בינה מלאכותית. אל לנו לשפוך את התינוק עם המים. כפי שפירטתי לעיל, בכלי הבינה המלאכותית טמון פוטנציאל רב לשיפור מרחיק לכת של המלאכה המשפטית; הגברת הגישה לערכאות והנגשת הדין; העמקת המחקר המשפטי ושיפור כתבי הטענות; ייעול ההליכים וקיצור משך ההתדיינות; השגת פשרות; והפחתת העומס על מערכת המשפט. אין זה ראוי כי מפני החששות המובנים נחמיץ תועלות אלו. יתרה מזו. נוכח קצב התקדמותה של טכנולוגיה זו, והדינמיות המאפיינת אותה, יש הסבורים כי לא ירחק היום שחובותיו של עורך הדין ישימיעו צורך להיעזר בכלים אלו (Jessica R. Gunder, *Rule 11 Is No Match for Generative AI*, 27 STAN. TECH. L. REV. 308, 358-359 (2024); Ed Walters, *The Model Rules of Autonomous Conduct: Ethical Responsibilities of Lawyers and Artificial Intelligence* 35 GA. ST. L. ELIE, 29; והשוו: בעמ' 29; והשוו: Ellie Margolis, *Surfin' Safari – Why Competent Lawyers Should Research on the Web*, 10 YALE J.L. & TECH. 82, 119 (2007). אף יש לקחת בחשבון את האפשרות כי חששות אליהם אנו נדרשים כיום, יזכו במרוצת הזמן למענה טכנולוגי מספק; וכי הכללים שיפים לשעה זו, יפנו מקומם לכללים עדכניים ומתאימים יותר (והשוו: מסמך מדיניות ורגולציה בתחום הבינה המלאכותית, בעמ' 97-99; עניין *Loomis*, בעמ' 753).

ואולם, לעת הזו יש להדגיש כי שימוש שעושים עורכי דין בכלי בינה מלאכותית, אין משמעו כי הם יכולים להתפרק מאחריותם ומשיקול דעתם המקצועי. חובותיהם המקצועיות של עורכי דין דורשות לעשות בטכנולוגיה זו שימוש אחראי, זהיר וביקורתי, להבין לעומקן את יכולותיה ומגבלותיה, ולהתעדכן מעת לעת בכל הנוגע לחולשותיה וחוזקותיה (גילוי דעת ועדת האתיקה הארצית, בעמ' 2). בפרט, אין הם רשאים להגיש

לבית המשפט כתבי בית-דין שלא נבדקה אמינותם ודיוקם בדוק היטב, שלא לומר כתבי בית דין מוטעים ומטעים, תוך הסתמכות עיוורת על הכלים האמורים.

27. העתירה נדחית אפוא.

מפאת התרחבות התופעה, העתק מפסק-דין זה יועבר לעיון מנהל בתי המשפט.

גילה כנפי-שטייניץ
שופטת

השופט דוד מינץ:

אני מסכים.

דוד מינץ
שופט

השופט יוסף אלרון:

אני מסכים.

יוסף אלרון
שופט

לפיכך, הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת ג' כנפי-שטייניץ.

ניתן היום, כ"ה שבט תשפ"ה (23 פברואר 2025).

גילה כנפי-שטייניץ
שופטת

יוסף אלרון
שופט

דוד מינץ
שופט